

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TAUTINIO PAVELDO PRODUKTŲ ĮSTATYMO NR.
X-1207 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslas ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos tautinio paveldo produktų įstatymo Nr. X-1207 pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas atsižvelgiant į Tautinio paveldo produktų įstatymo (toliau – Įstatymas) 7 straipsnio 1 dalies 7 p. ir 15 straipsnio 2 dalies nuostatas. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija (toliau – Ministerija) iki 2025 m. gruodžio 31 d. atlieka viešojo administravimo funkcijas, kurios yra nebūdingos Ministerijai, todėl iki nurodyto termino šios funkcijos turi būti perduotos kitai institucijai. Įstatymo projektu Ministerija perduoda tautinio paveldo produktų, tradicinių amatų neformaliojo mokymo programų sertifikavimo ir tradicinių amatų meistrų atestavimo funkciją (toliau visos kartu – sertifikavimas) Žemės ūkio agentūrai prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Agentūra). Dėl subjekto pasirinkimo vyko diskusijos su Tautinio paveldo ekspertų komisija (toliau – Ekspertų komisija). Atsižvelgiant į kompetencijos sritis, buvo svarstyta alternatyva sertifikavimo funkciją perduoti Lietuvos nacionaliniam kultūros centrui (toliau – LNKC), veikiančiam prie Kultūros ministerijos. Ministerijos iniciatyva buvo suorganizuotas tarpinstitucinis susitikimas su Kultūros ministerijos ir LNKC atstovais, kurio metu buvo priimtas sprendimas sudaryti tarpinstitucinę darbo grupę Įstatymo projektui rengti. Buvo suformuota tarpinstitucinė darbo grupė, patvirtinta žemės ūkio ministro 2023 m. rugsėjo 26 d. įsakymu Nr. 3D-360 „Dėl Tarpinstitucinės darbo grupės Tautinio paveldo produktų įstatymo pakeitimo projektui rengti sudarymo“. Pirmojo darbo grupės posėdžio metu Kultūros ministerijos ir LNKC atstovai atmetė siūlymą sertifikavimo funkciją perduoti LNKC. Ministerija, apsvarsčiusi kitas galimybes ir įvertinusi pavaldžių įstaigų kompetencijas ir funkcijas šioje srityje, nusprendė šią funkciją perduoti Agentūrai, kuri iki šiol atliko Ekspertų komisijos sekretoriato darbą ir yra susipažinusi su perduodamos funkcijos specifika.

Numatomos pagrindinės Agentūros funkcijos: Ekspertų komisijos sekretoriato darbas, sprendimų dėl sertifikavimo priėmimas bei sertifikatų ir atestatų išdavimas (nauja funkcija), sprendimų dėl Lietuvos Respublikoje įregistruoto juridinio asmens ar jo padalinio pripažinimo tradicinių amatų centru (toliau – TAC) arba šio pripažinimo galiojimo panaikinimas (nauja funkcija), interneto svetainės www.tautinispaveldas.lt administravimas (nauja funkcija), informacijos apie tautinio paveldo produktų (toliau – TPP) kūrėjus ir jų kuriamus tautinio paveldo produktus viešinimas, tradicinių amatų, tradicinių amatų centrų veiklos, tradicinių mugių, parodų populiarinimas.

Lyginant su galiojančiu Įstatymu, numatoma susiaurinti savivaldybių funkcijas, kurios būtų rekomendacinio pobūdžio ir nesukeltų jokios papildomos administracinės ar finansinės naštos –

savivaldybės populiariai vietos tradicinius amatus (rengia tradicinių amatininkų parodas, vietiniuose leidiniuose skelbia informaciją apie tradicinius amatininkus, jų veiklą, vykstančius renginius ir kt.), skatina tradicinių amatų centrų veiklą, sudaro galimybes tautinio paveldo produktų kūrėjams dalyvauti savivaldybių organizuojamuose renginiuose.

Ekspertų komisijai numatomos papildomos funkcijos: kandidatų (sėkmingiausiai dirbančių amatininkų ir TAC) premijoms gauti svarstymas, dalyvavimas tautinio paveldo produktų atitikties tradicijai, tradicinių amatų meistrų ir TAC veiklos patikrinimuose. Įstatyme šie veiksmai nebuvo reglamentuoti (šios funkcijos buvo įtvirtintos žemesnio lygmens teisės aktuose, tačiau sąsajos su Įstatymu nėra).

Taip pat Įstatymo projekte naikinama Tautinio paveldo produktų taryba (toliau – Taryba). Ji buvo reikalinga Įstatymo įgyvendinimo pradžioje, kai tautinio paveldo produktų valstybinės apsaugos sistema buvo kuriama. Šiuo metu sistema yra veikianti ir stabili, tad Taryba yra perteklinis darinys.

Atsižvelgus į institucijų pastabas, kad Įstatyme turėtų būti išdėstyti aiškūs sertifikavimo reikalavimai, į Įstatymo nuostatas perkeliama atitikties tradicijai kriterijai, patvirtinti Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2008 m. rugsėjo 11 d. įsakymu Nr. 3D-498 „Tautinio paveldo produktų, tradicinių amatų meistrų ir tradicinių amatų neformaliojo mokymo programų atitikties tradicijai kriterijų aprašo ir Tautinio paveldo produktų atitikties Lietuvos etninei kultūrai vertinimo rodiklių sąvado patvirtinimo“. 2021 m. atitikties tradicijai kriterijai buvo patikslinti, atsižvelgus į Ekspertų komisijos siūlymus. Iki 2021 m. galiojo reikalavimas, kad gaminiai pripažįstami tradiciniais, jeigu gaminiai gaminami ir (arba) amatu verčiamasi ne mažiau kaip 100 metų arba buvo gaminami ir (arba) amatu buvo verčiamasi ne mažiau kaip prieš 100 metų. Ekspertų komisijos nuomone, numatytas 100 metų laikotarpis sparčiai artėja į vėlyvesnį – XX a. II ketv. pradžios laikotarpį, kuriame sparčiai vystėsi pramonė ir darė įtaką tradicinių gaminių modernėjimui ir jų stilizacijai, todėl, siekiant to išvengti, siūlyta numatyti tikslesnį ir aiškesnį istoriškumo kriterijų, „nubrėžiant“ XX a. I ketv. pabaigos ribą – 1925 m.

Siekiant mažinti administracinę naštą atsisakoma tautinio paveldo produktų ir tradicinių amatų neformaliojo mokymo programų sertifikatų (toliau – sertifikatai) bei tradicinių amatų meistrų pažymėjimų (toliau – pažymėjimai) popierinių blankų gamybos ir išdavimo, o dokumentus planuojama išduoti per Licencijų informacinę sistemą (toliau – LIS). Visuomenės informavimo tikslais LIS skelbiama informacija apie sertifikatą / pažymėjimą: sertifikato / pažymėjimo numeris, tautinio paveldo produkto (-ų) kategorija, pavadinimas (-ai), grupė ir kodas pagal tradicinių amatų klasifikaciją, tautinio paveldo produkto (-ų) kūrėjo vardas ir pavardė ar įmonės pavadinimas. Ši informacija reikalinga ir Nacionalinei mokėjimo agentūrai prie Žemės ūkio ministerijos, administruojančiai valstybės paramą tautinio paveldo produktų kūrėjams, – LIS patikrinamas sertifikato / pažymėjimo galiojimas. Informacija apie tautinio paveldo produktų kūrėjus (vardas,

pavardė / įmonės pavadinimas, gyvenamoji / buvimo vieta (pvz., miestas, rajonas) ir kontaktinė informacija skelbiama tik gavus jų rašytinį sutikimą), jų veiklą ir kuriamus tautinio paveldo produktus visuomenės informavimo tikslais skelbiama tautinio paveldo interneto svetainėje. Taip prisidedama prie tautinio paveldo produktų ir jų kūrėjų populiarinimo, sudaromos sąlygos pirkėjams susirasti juos dominančius tradicinius amatininkus ir užsisakyti jų gaminių.

Įstatyme yra įtvirtinami reikalavimai juridiniam asmeniui ar jo padaliniui, teikiančiam prašymą sertifikuoti tautinio paveldo produktą (išskyrus tradicinę mugeę, tradicinės veislės augalą ar gyvūną): „1) juridinio asmens ar jo padalinio dalyvis arba darbuotojas yra tradicinis amatininkas ir turi atitinkamą tautinio paveldo produkto sertifikatą, o juridinis asmuo ar jo padalinys užtikrina tradicijos tęstinumą, tautinio paveldo produktų gamybos procesą, atskirtą nuo kitų produktų masinės gamybos, ir atskirą tautinio paveldo produktų gamybos ir realizavimo apskaitą; 2) juridinio asmens ar jo padalinio – maitinimo paslaugas teikiančio subjekto (kavinės, restorano, baro ir kt.), kuris teikia prašymą sertifikuoti tautinio paveldo produktus, pavadinimas yra lietuviškas arba būdingas Lietuvoje gyvenančių kitų tautų etninei kultūrai. Sertifikuojami tradiciniai gaminiai patiekiami tradiciniuose arba artimuose tradiciniams induose.“

Taip siekiama užtikrinti istoriškumo kriterijų, kad tradicija turi būti perduodama iš kartos į kartą. Paprastai tradicijos perėmėjai yra šeimos nariai, giminaičiai. Tradicinis amatininkas, turintis tautinio paveldo produkto sertifikatą ir tęsiantis šeimos tradiciją, gali užtikrinti, kad šios tradicijos bus laikomasi ir gaminius gaminant juridiniam asmeniui, kurio dalyvis ar darbuotojas yra tradicijos tęsėjas. Dažnai nutinka taip, kad juridiniam asmeniui praradus santykį su tradiciniu amatininku, jo perduota tradicija nutrūksta (užmirštama, prarandami tautinio paveldo produktų aprašai). Yra atvejų, kai patikrinimų metu nustatoma, kad įmonė parduodama kitiems savininkams, tačiau neperduodami jokie tautinio paveldo produkto gamybos ir tradicijos aprašai. Naujieji savininkai tautinio paveldo produkto ženklu ženklina gaminius, neatitinkančius sertifikavimo reikalavimų, nes nežino gaminimo tradicijos. Juridinis asmuo ar jo padalinys – tautinio paveldo produktų sertifikatų turėtojas, siekdami pelno padaro daugiau nusižengimų išplėtodami masinę gamybą, taip pažeisdami Įstatymo nuostatas dėl tautinio paveldo produktų nemasinės gamybos, todėl siekiama nustatyti apribojimus dėl gamybos atitikties tradicijai, t. y. taikoma nemasinė gamyba, tradicinės žaliavos, naudojamos senosios ar naujos technologijos, išsaugant unikalias kokybines savybes tradiciniams gaminiams, privaloma atskirti nemasinės gamybos procesus nuo masinės gamybos. Juridinio asmens ar jo padalinio sertifikuojamam tautinio paveldo produktui gali būti suteikiama B kategorija (išskyrus sertifikuojančiam tradicinę mugeę, tradicinės veislės augalą ar gyvūną, kuriems yra suteikiama A kategorija).

Tikslinama sertifikatų ir pažymėjimų išdavimo tvarka, nurodant, kad šie dokumentai išduodami ne vėliau kaip per 60 darbo dienų nuo tinkamai įformintų dokumentų, kurių reikia

sprendimui priimti, gavimo Agentūroje dienos. Toks terminas pasirinktas dėl to, kad Ekspertų komisijos posėdžiai organizuojami gavus tam tikrą tinkamai parengtų paraiškų skaičių (apie 10–12 paraiškų). Užtrunkama, jei pareiškėjams reikia patikslinti ar papildyti paraiškas ir prie jų pridedamus dokumentus. Ekspertų komisijos nariai teikia paslaugas, už kurias jiems apmokama (už dalyvavimą kiekviename posėdyje) žemės ūkio ministro nustatyta tvarka (pagal Tautinio paveldo ekspertų teikiamų nematerialaus pobūdžio (intelektinių) paslaugų apmokėjimo taisykles, patvirtintas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2009 m. rugsėjo 29 d. įsakymu Nr. 3D-711) iš valstybės biudžeto lėšų. Jei posėdžiai būtų organizuojami dažniau, gerokai išaugtų šių paslaugų apmokėjimo išlaidos. Atkreiptinas dėmesys, kad, sertifikatų ar pažymėjimų neturėjimas pareiškėjams neapriboja teisės šiuos produktus parduoti ar verstis amatu.

Įstatymo projekte numatomas TAC steigimo ir veiklos reglamentavimas. Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos lėšomis Lietuvoje buvo įkurta 20 TAC (šiuo metu yra 19 veikiančių TAC), sukurta per 80 darbo vietų, 10 TAC yra įrengtos prekybos vietos, skirtos prekiauti tautinio paveldo produktais. Tačiau toks TAC tinklas yra nepakankamas, nepadengia visų šalies teritorijų (pvz., Suvalkijoje nėra nei vieno TAC) ir yra sunkiai pasiekama žmonėms iš atokesnių vietovių.

Ne visi TAC teikia viešąsias paslaugas TPP kūrėjams, atstovauja savo regiono amatininkų interesams ir vykdo visas Įstatymu pavestas funkcijas. Yra TAC, kurie užsiima komercine veikla ir neužtikrina savo etnografinio regiono tradicijų tęstinumo. TAC priežiūros mechanizmai nebuvo numatyti, todėl Įstatymo projekte numatoma TAC veiklą griežčiau reglamentuoti: TAC privalės apsibrėžti aiškią veiklos teritoriją (pagal administracinius vienetų), atstovauti etnografinio regiono (ar kelių etnografinių regionų, jei jų ribos persidengia TAC atstovaujamoje teritorijoje), kuriame jis įsteigtas, amatininkų interesams, puoselėti savo krašto papročius ir etnografinio regiono tradicinius amatus, vienyti ne mažiau kaip 5 tautinio paveldo produktų kūrėjus, turinčius A kategorijos tautinio paveldo produkto sertifikatus. Taip siekiama užtikrinti, kad TAC reprezentuotų savo krašto tradicijas ir puoselėtų senuosius amatus, pagelbėtų amatininkams, kuriantiems artimus autentiškiems gaminius. TAC, netinkamai vykdančiams savo veiklą, numatytos sankcijos. TAC numatytos pareigos: puoselėti ir populiarinti etnografiniam regionui būdingus tradicinius amatus, užtikrinti tautinio paveldo produktų gamybos technologijų perimamumą; vykdyti tradicinių amatų mokymus ir edukacinius užsiėmimus, organizuoti paskaitas, konferencijas, rengti ekspozicijas, parodas; konsultuoti tautinio paveldo produktų kūrėjus; kaupti ir skelbti informaciją apie savo veiklos teritorijoje dirbančius tautinio paveldo produktų kūrėjus (vardą, pavardę, įmonės pavadinimą ir kontaktinę informaciją (skelbiama gavus jų rašytinį sutikimą) ir tautinio paveldo produktus; sudaryti sąlygas tradiciniams amatininkams kurti, gaminti, realizuoti, populiarinti tautinio paveldo produktus ir demonstruoti tradicinius amatus; rūpintis tradicinių amatininkų kvalifikacijos kėlimu. Dalis TAC pareigų susijusios

su pagalba tradiciniams amatininkams – fiziniams asmenims, nes juridiniai asmenys turi daugiau galimybių, išteklių ir kompetencijų prisistatyti rinkoje.

Viena iš priemonių, sudarysiančių prielaidas išlaikyti ir sustiprinti tautinio paveldo gyvybingumą, išsaugoti kiekvieno etnografinio regiono ar tam tikros vietovės tradicijas ir papročius, yra sąlygų (teisinio pagrindo) naujiems TAC steigti sudarymas. Aktyviai veikiančios TPP kūrėjų bei kaimo bendruomenės yra pasiryžusios steigti naujus TAC, tačiau Įstatyme ši procedūra nėra numatyta. Taip pat numatoma įtvirtinti nuostatą, kad TAC, nesilaikantiems Įstatyme nustatytų reikalavimų ir (arba) nevykdantiems nurodytų pareigų, ir per nustatytą 6 mėnesių terminą nepašalinus nustatyto Įstatymo pažeidimo panaikinamas tradicinių amatų centro pripažinimo galiojimas. Juridinis asmuo arba jo padalinys, kuriam panaikintas TAC pripažinimo galiojimas, pakartotinai galėtų kreiptis dėl pripažinimo TAC ne anksčiau kaip praėjus vieniems metams nuo sprendimo panaikinti TAC pripažinimo galiojimą priėmimo dienos. TAC, įsteigti iki šio įstatymo įsigaliojimo datos, per 6 mėnesius nuo šio įstatymo įsigaliojimo datos privalėtų pakeisti savo veiklos dokumentus, juose nurodant veiklos teritoriją ir atstovaujamą (-us) etnografinį (-ius) regioną (-us), ir raštu informuoti Agentūrą apie savo veiklos dokumentų pakeitimą, veiklos teritoriją ir etnografinį (-ius) regioną (-us), kurio (-ių) tradicijas puoselėja.

Įstatyme paliekama galiojanti nuostata, kad Europos Sąjungos investicinių fondų ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis finansuojamos priemonės, pirmenybę teikiant A kategorijos tautinio paveldo produktų kūrėjams. Taip siekiama išsaugoti senąsias tradicijas, populiarinti senuosius nykstančius amatus, skatinti tautinio paveldo produktų kūrėjus, kuriančius / gaminančius artimus autentiškiems gaminius.

Siūloma atsisakyti valstybės stipendijų tradicinių amatų meistrams, tradiciniams amatininkams ir tradicinio amato pameistriams, kadangi jos nebėra tokios aktualios, kaip buvo Įstatymo rengimo ir įgyvendinimo pradžioje, kai amatininkų buvo nedaug ir buvo labai svarbu, kad jie perimtų tradicinių amatų įgūdžius ir keltų savo kvalifikaciją. Stipendijos skiriamos saviugdai, jų skiriama nedaug (2022 m. Ministerija gavo 3 paraiškas, o 2023 m. – 4 paraiškas valstybės stipendijai gauti, kasmet skirta po 2 stipendijas), tačiau dviem stipendijoms finansuoti skiriama nemaža biudžeto lėšų dalis, lyginant su kitų (amatininkams skatinti skirtų) veiklų finansavimo biudžetu, todėl sumažėja didesnės valstybės pagalbos lėšų sklaidos galimybės. Dažnai valstybės stipendijų prašoma ne saviugdai, o edukacijų vedimo veikloms, kurios gali būti finansuojamos pagal Tautinio paveldo veiklos finansavimo taisykles, patvirtintas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2009 m. gegužės 29 d. įsakymu Nr. 3D-398 „Dėl Tautinio paveldo veiklos finansavimo taisyklių patvirtinimo“. Tautinio paveldo produktų veikloms yra skiriamas bendras valstybės biudžetas iš Ministerijos asignavimų, todėl labai svarbu kuo racionaliau panaudoti skirtas lėšas. TPP kūrėjų kasmet vis daugėja (2008 m. jų buvo 5, 2011 m. – 350, 2015 m. – 687, o 2023 m. – 900). Didėjant

TPP kūrėjų skaičiui, auga ir lėšų poreikis valstybės pagalbai tautinio paveldo veiklai finansuoti, paraiškų gauti paramą skaičius kasmet didėja, o biudžetas lieka toks pat (tautinio paveldo produktų apsauga nėra prioritetinga sritis). Pvz., 2023 m. gautos 86 paraiškos gauti paramą, iš jų 82 pripažintos tinkamomis finansuoti. Skirtų lėšų (189,7 tūkst. Eur) pakako 54 paraiškoms finansuoti. Tarp paraiškų, negavusių paramos, buvo 2 asociacijų (vienijančių apie 100 amatininkų) paraiškos, tad paramą gavo vos trečdalis pretendavusių amatininkų. Todėl, siekiant išvengti dvigubo finansavimo rizikos bei padidinti finansinės paramos sklaidą kuo platesniam amatininkų ratui, numatoma nusteigti valstybės stipendijų.

Atliekami kiti, su esminiais pakeitimais susiję techninio, redakcinio pobūdžio keitimai. Įstatymo projekte siekiama nuoseklaus, glausto ir suprantamo reglamentavimo, patikslinamos pagrindinės sąvokos, institucijų funkcijos ir uždaviniai, o funkcijų ir procesų detalizavimas perkeliamas į poįstatyminius teisės aktus.

Atsižvelgiant į siūlomų keitimų apimtį Įstatymas dėstomas nauja redakcija.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymo projekto iniciatorė – Ministerija.

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos Europos Sąjungos reikalų ir paramos politikos departamento (direktorė Jurgita Stakėnienė, tel. 239 1020, el. p. jurgita.stakeniene@zum.lt) Programos LEADER ir kaimo plėtros skyrius (vedėja Ilona Javičienė, tel. 239 8416, el. p. ilona.javiciene@zum.lt, patarėja Daiva Belevičienė, tel. tel. (5) 239 1269, el. p. daiva.beleviciene@zum.lt, vyr. specialistė Eglė Neniškienė, tel. 239 1276, el. p. egle.neniskiene@zum.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

Vyriausybės funkcijos:

- 1) tvirtina nacionalines plėtros programas, kuriose suplanuojamos tautinio paveldo produktų valstybinės apsaugos priemonės;
- 2) nustato prašymų sertifikuoti nagrinėjimo tvarką;
- 3) nustato valstybės stipendijų įsteigimo ir skyrimo tradiciniams amatininkams, tradicinių amatų meistrams ir tradicinio amato pameistriams tvarką.

Ministerijos funkcijos:

- 1) iki 2025 m. gruodžio 31 d., remdamasi Ekspertų komisijos teikimu, priima sprendimus dėl sertifikavimo;
- 2) Vyriausybės nustatyta tvarka skiria valstybės stipendijas tradiciniams amatininkams, tradicinių amatų meistrams ir tradicinio amato pameistriams;

3) pagal kompetenciją teisės aktų nustatyta tvarka populiariai tradicinius amatus, TAC veiklą, tradicines muges, parodas ir kitus renginius;

4) formuoja tautinio paveldo produktų valstybinės apsaugos politiką;

5) nustato valstybės paramos tautinio paveldo produktams išsaugoti, sukurti, realizuoti ir populiariai teikimo tvarką;

6) sudaro, keičia ir tvirtina teisės aktus, susijusius su tautinio paveldo produktų srities realizavimu ir įgyvendinimu.

Agentūros funkcijos:

1) konsultuoja ir priima prašymus sertifikuoti;

2) tvarko prašymus sertifikuoti ir prie jų pridedamus dokumentus;

3) žemės ūkio ministro nustatyta tvarka organizuoja Ekspertų komisijos posėdžius;

4) organizuoja tautinio paveldo produktų atitikties tradicijai, tradicinių amatų meistrų ir tradicinių amatų centrų veiklos patikrinimus;

5) žemės ūkio ministro nustatyta tvarka organizuoja sėkmingiausiai dirbančio tradicinio amatininko ir TAC apdovanojimus;

6) skelbia informaciją apie TPP kūrėjus, tradicinių amatų meistrus, tautinio paveldo produktus Ministerijos interneto svetainėje;

7) pagal kompetenciją populiariai tradicinius amatus, tradicines muges ir kitus renginius, užtikrina informacijos apie juos sklaidą.

Ekspertų komisijų funkcijos:

1) Ekspertų komisija nagrinėja pateiktus prašymus sertifikuoti ir teikia siūlymus žemės ūkio ministrui dėl sertifikavimo bei atlieka tautinio paveldo produktų atitikties tradicijai, tradicinių amatų meistrų ir tradicinių amatų centrų veiklos patikrinimus;

2) Paraiškų skirti valstybės stipendijas vertinimo ekspertų komisija svarsto ir vertina pateiktas paraiškas valstybės stipendijai gauti, sudaro pateiktų paraiškų reitingų lenteles ir priima išvadas, kurios teikiamos Tarybai dėl stipendijų skyrimo.

Taryba yra kolegiali patariamoji visuomeniniais pagrindais veikianti institucija, kuri:

1) teikia siūlymus Ministerijai tautinio paveldo produktų išsaugojimo, jų kūrimo skatinimo ir tradicinių amatų plėtros klausimais;

2) vadovaudamasi valstybės stipendijų vertinimo ekspertų komisijos pateiktomis reitingų lentelėmis teikia siūlymus Ministerijai dėl valstybės stipendijų skyrimo ar neskystimo.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Įstatymo projektu:

1) apibrėžiamos ir sukonkretinamos numatytos funkcijos bei uždaviniai institucijoms, atsisakoma smulkių funkcijų, kurios bus perkeltos į poįstatyminius teisės aktus;

2) Ministerijai nebūdingos viešojo administravimo funkcijos (sprendimų dėl sertifikavimo priėmimas bei sertifikatų ir atestatų išdavimas, informacijos apie TPP kūrėjus ir jų kuriamus tautinio paveldo produktus viešinimas, tradicinių amatų, tradicinių amatų centrų veiklos, tradicinių mugių, parodų populiarinimas, interneto svetainės www.tautinispaveldas.lt administravimas) perduodamos Agentūrai, nustatant aiškias politikos formavimo ir administravimo takoskyras. Administravimo funkcijų sutelkimas Agentūroje ilgainiui suformuos nuoseklią ir vieningą administravimo sistemą, konsultacijų ir pagalbos prieinamumą TPP kūrėjams, viešinimą;

3) aiškiai reglamentuojama TAC veikla, jos kokybės kontrolė, nustatomos procedūros kurtis naujiems TAC, kurie teiks TPP kūrėjams tautinio paveldo produktų populiarinimo paslaugas visoje Lietuvoje, atstovaus etnografinio regiono, kuriame jie įsteigti, amatininkų interesams, puoselės etnografinio regiono tradicinius amatus. Šiuo metu ne visi Lietuvos etnografiniai regionai turi veikiančius TAC, kai kurių TAC veikla yra formali ir netenkina amatininkų poreikių, nepakankamai prisideda prie jų veiklos skatinimo. Yra apie 900 TPP kūrėjų ir 19 TAC, kurių kiekvienas vienija apie 15 TPP kūrėjų, tad daugiau nei pusė (apie 600 TPP kūrėjų) nepriklauso jokiame TAC. Pvz., kadangi Suvalkijoje nėra nei vieno TAC, 64 TPP kūrėjai tame krašte neturi vietos, kuri vienytų ir sudarytų jiems sąlygas gaminti, pristatyti ir realizuoti tautinio paveldo produktus ir plėtoti tradicinius amatus;

4) atsisakoma Tarybos kaip perteklinio darinio. Siūlymas grindžiamas ilgamete praktika ir siekiant išvengti funkcijų dubliavimo priimant sprendimus. Pvz., iki šiol Paraiškų skirti valstybės stipendijas vertinimo ekspertų komisija teikė rekomendacijas Tarybai svarstyti dėl pretendentų skirti valstybės stipendijas, t. y. Taryba yra vadovaujama žemės ūkio ministro, kuris ir priima įsakymus skirti valstybės stipendijas, atsižvelgdamas į Tarybos rekomendacijas, o tai prieštarauja gero viešojo administravimo principui. Atkreiptinas dėmesys, kad šiame procese ekspertų komisija yra daugiausia kompetencijų ir žinių turinti ekspertų grupė, kuri gali pateikti tinkamiausias rekomendacijas žemės ūkio ministrui. Atsižvelgiant į tai, kad atsisakoma valstybės stipendijų, Tarybos funkcijų dar labiau sumažėja.

Tarpinstitucinio derinimo metu su Etninės kultūros globos taryba aptartos glaudesnio ir taiklesnio bendradarbiavimo galimybės, įtraukiant daugiau skirtingų kompetencijų tautinio paveldo ir tradicinių amatų srityse turinčių ekspertų. Prie konkrečių bendradarbiavimo formų pasirinkimo, veiksmų aptarimo bus prieita poįstatyminio teisinio reguliavimo derinimo metu;

5) dėl numatomos galimybės sertifikatus bei pažymėjimus išduoti per LIS greitės ir bus patogiau prieinama išdavimo, duomenų peržiūros paslauga. Paslaugos suteikimo laikas sutrumpės, o šių dokumentų patikrinimas, jų atsisiuntimas per LIS bus žymiai greitesnis;

6) aiškiai apibrėžiama atsakomybė už Įstatymo pažeidimus.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamų priimto Įstatymo pasekmių nenumatoma.

Atliktas numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas. Priimto įstatymo įgyvendinimas neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

Praėjus trejiems metams nuo šio įstatymo įsigaliojimo dienos numatoma atlikti galiojančio teisinio reguliavimo poveikio *ex-post* vertinimą, siekiant įvertinti, kaip galiojantis teisinis reguliavimas paveikė tautinio paveldo produktų sertifikavimo procesą, tradicinių amatininkų veiklą ir tradicinių amatų centrų plėtrą.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Atliktas Įstatymo projekto antikorpucinis vertinimas (Įstatymo projekto antikorpucinio vertinimo pažyma pridedama). Įstatymo projekto priėmimas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projekto priėmimas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Priėmus Įstatymo projektą kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. Įsakymo projekto sąvokos suderintos su Valstybine lietuvių kalbos komisija.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus Įstatymo projektą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras iki 2025 m. rugsėjo 30 d. turės priimti Įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

Priėmus Įstatymo projektą, reikės pakeisti šiuos teisės aktus:

- 1) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. balandžio 5 d. nutarimą Nr. 253 „Dėl Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo ir komisijų narių atlygio už darbą įstatymo įgyvendinimo“;
- 2) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gruodžio 15 d. nutarimą Nr. 1458 „Dėl Konkrečių valstybės rinkliavos dydžių sąrašo ir Valstybės rinkliavos mokėjimo ir grąžinimo taisyklių patvirtinimo“;
- 3) Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2008 m. rugsėjo 11 d. įsakymą Nr. 3D-499 „Dėl Tautinio paveldo produktų, tradicinių amatų neformaliojo mokymo programų sertifikavimo ir tradicinių amatų meistrų atestavimo ekspertų komisijos sudarymo ir jos darbo tvarkos aprašo patvirtinimo“;
- 4) Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2008 m. rugsėjo 11 d. įsakymą Nr. 3D-498 „Tautinio paveldo produktų, tradicinių amatų meistrų ir tradicinių amatų neformaliojo mokymo programų atitikties tradicijai kriterijų aprašo ir Tautinio paveldo produktų atitikties Lietuvos etninei kultūrai vertinimo rodiklių sąvado patvirtinimo“;
- 5) Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2010 m. spalio 20 d. įsakymą Nr. 3D-932 „Dėl Sėkmingiausiai dirbančių tradicinių amatininkų ir tradicinių amatų centrų premijavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;
- 6) Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2009 m. gegužės 29 d. įsakymą Nr. 3D-398 „Dėl Tautinio paveldo veiklos finansavimo taisyklių patvirtinimo“;
- 7) Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2023 m. spalio 10 d. įsakymą Nr. 3D-649 „Dėl Tautinio paveldo produktų kūrėjų bendradarbiavimo veiklos finansavimo taisyklių patvirtinimo“;
- 8) Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2010 m. kovo 25 d. įsakymą Nr. 3D-270 „Dėl Tautinio paveldo produktų atitikties tradicijai, tradicinių amatų meistrų ir tradicinių amatų centrų veiklos patikrinimų tvarkos aprašo patvirtinimo“;
- 9) Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2008 m. spalio 24 d. įsakymą Nr. 3D-562 „Dėl Tautinio paveldo produktų, Atestuotų tradicinių amatų meistrų ir Tradicinių amatų neformaliojo mokymo programų sąrašų patvirtinimo“;
- 10) Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2012 m. rugsėjo 19 d. įsakymą Nr. 3D-739 „Dėl tautinio paveldo produktų, būdingų konkrečiai vietai ar etnografiniam regionui, atitikties specifikacijos patvirtinimo“;
- 11) Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2008 m. rugsėjo 1 d. įsakymą Nr. 3D-481 „Dėl Tradicinių amatų klasifikacijos aprašo ir Tradicinių amatų klasifikacijos patvirtinimo“;

12) Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2009 m. rugsėjo 29 d. įsakymą Nr. 3D-711 „Dėl Tautinio paveldo ekspertų teikiamų nematerialaus pobūdžio (intelektinių) paslaugų apmokėjimo taisyklių patvirtinimo“;

13) Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2008 m. spalio 27 d. įsakymą Nr. 3D-570 „Dėl Tautinio paveldo produktų ženklų patvirtinimo“;

14) Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2008 m. gruodžio 17 d. įsakymą Nr. 3D-691 „Dėl Tautinio paveldo produktų ženklų naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Priėmus Įstatymo projektą, reikės pripažinti netekusiais galios šiuos teisės aktus:

1) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. liepos 7 d. nutarimą Nr. 701 „Dėl Valstybės stipendijų tradicinių amatų meistrams, tradiciniams amatininkams ir tradicinio amato pameistriams įsteigimo ir skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

2) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. gegužės 21 d. nutarimą Nr. 529 „Dėl Tautinio paveldo produktų, tradicinių amatų neformaliojo mokymo programų sertifikavimo, tradicinių amatų meistrų atestavimo ir prašymų sertifikuoti tautinio paveldo produktus, tradicinių amatų neformaliojo mokymo programas ir atestuoti tradicinių amatų meistrus nagrinėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

3) Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2016 m. lapkričio 28 d. įsakymą Nr. 3D-701 „Dėl Paraiškų skirti valstybės stipendijas tradicinių amatų meistrams, tradiciniams amatininkams ir tradicinio amato pameistriams vertinimo ekspertų komisijos sudarymo ir jos darbo reglamento patvirtinimo“;

4) Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2008 m. kovo 5 d. įsakymą Nr. 3D-120 „Dėl Tautinio paveldo produktų tarybos personalinės sudėties patvirtinimo“;

5) Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2009 m. balandžio 22 d. įsakymą Nr. 3D-274 „Dėl Tautinio paveldo produktų, tradicinių amatų mokymo programų, tradicinių mugių sertifikatų ir tradicinių amatų meistro pažymėjimų išdavimo, gamybos, pildymo ir apsaugos užtikrinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Priėmus Įstatymo projektą papildomų lėšų iš biudžeto nereikės. Numatoma, kad perdavus dalį funkcijų Agentūrai, atitinkamai bus peržiūrėtas ir perskirstytas Ministerijos biudžetas, dalį lėšų skiriant Agentūrai naujoms funkcijoms vykdyti.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

„Tautinis paveldas“, „tautinio paveldo produktas“, „tradicinis amatas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Atliktas Įstatymo projekto konkurencijos poveikio vertinimas, neigiamų pasekmių ūkio subjektų konkurencinei aplinkai nenustatyta.

Atliktas Įstatymo projekto antikorupcinis vertinimas.

Kadangi Įstatymo projektu keičiama Tautinio paveldo produktų, tradicinių amatų neformaliojo mokymo programų sertifikato ir tradicinių amatų meistrų pažymėjimo išdavimo tvarka (sertifikatai bus išduodami per Licencijų informacinę sistemą), planuojama, kad šie pokyčiai palengvins tautinio paveldo produktų kūrėjams administracinę naštą, nes jiems nereikės atvykti fiziškai į vietą arba įgalioti kitų asmenų atsiimti jų sertifikatų. Administracinės naštos pokytis ūkio subjektams įvertintas pinigine išraiška, vadovaujantis Ūkio subjektų administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimo metodika. Administracinės naštos pokyčio ataskaita¹, 2024-07-15 buvo suderinta darbo tvarka, prognozuojamas administracinės naštos metinis sumažėjimas – 13 759,20 Eur.

¹Teisės aktu sukeliama ūkio subjektų prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų apskaičiavimo ataskaita.